



НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

Україна, 01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, буд. 5

№ 20-КС
від 19.07.2016

Конституційний Суд України
01033, Київ-33, вул. Жилянська, 14

Суб'єкти права на конституційне подання
48 народних депутатів України

Уповноважені за дорученням:

Королевська Наталія Юріївна
01008, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Korolevska.Nataliia@rada.gov.ua Тел:
(044) 255-45-09

Німченко Василь Іванович
01008, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Nimchenko.Vasyl@rada.gov.ua
Тел: (044) 255-35-13

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

**щодо відповідності Конституції України (конституційності)
окремих положень законодавчих актів України, які регулюють
відносини у сфері пенсійного забезпечення**

Відповідно до статей 147 і 150 Конституції України, пункту першого статті 13, статей 39, 40 Закону України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР "Про Конституційний Суд України" звертаємося до Конституційного Суду України із клопотанням про визнання неконституційними окремих положень законодавчих актів України, а саме:

1. Пункту "а" статті 54 і статті 55 Закону України "Про пенсійне забезпечення" від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ (далі – Закон № 1788) в частині, що стосується встановлення підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок, збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, а також встановлення віку виходу на пенсію для окремих категорій працівників (у редакціях Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення" від 2 березня 2015 року № 213-VІІІ, Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України"

від 24 грудня 2015 року № 911-VIII), частини четвертої статті 85 цього Закону.

2. Частини першої статті 58 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28 лютого 1991 року № 796-XII (далі – Закон № 796).

3. Частини першої статті 54 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" від 9 квітня 1992 року № 2262-XII (далі – Закон № 2262).

4. Частини четвертої статті 37 Закону України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 року № 3723-XII (далі – Закон № 3723).

5. Другого речення частини другої статті 18 Закону України "Про судову експертизу" від 25 лютого 1994 року № 4038-XII (далі – Закон № 4038).

6. Другого речення частини першої статті 64 Закону України "Про Національний банк України" від 20 травня 1999 року № 679-XIV (далі – Закон № 679).

7. Четвертого речення частини сьомої статті 21 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" від 7 червня 2001 року № 2493-III (далі – Закон № 2493).

8. Абзаців сьомого-дев'ятого частини дванадцятої статті 20 Закону України "Про статус народного депутата України" від 17 листопада 1992 року № 2790-XII (далі – Закон № 2790).

9. Другого речення частини першої статті 29 Закону України "Про дипломатичну службу" від 20 вересня 2001 року № 2728-III (далі – Закон № 2728).

10. Абзаців другого-четвертого частини першої статті 47 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 року № 1058-IV (далі – Закон № 1058).

11. Другого речення частини першої статті 57 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" від 27 лютого 2014 року № 794-VII (далі – Закон № 794).

12. Абзаців першого-третього частини п'ятнадцятої статті 86 Закону України "Про прокуратуру" від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII (далі – Закон № 1697).

13. Частини шостої статті 1.1 Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР (далі – Положення).

8 квітня 2015 року суб'єкти права на конституційне подання – 49 народних депутатів України звернулися до Конституційного Суду України з проханням перевірити на предмет відповідності Конституції України розділ I, пункт 2 розділу III "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення" від 02 березня 2015 року № 213-VIII (Голос України, 2015, 03, 12.03.2015 N 44) (далі – Закон № 213).

Ухвалою Конституційного Суду України від 13 січня 2016 року № 1-у/2016 було відкрито конституційне провадження у справі частково, а саме: в частині перевірки на конституційність статті 13, частини другої статті 14, пунктів "б"- "г" статті 54 Закону № 1788, частини третьої статті 42 Закону № 1058, абзацу третього пункту 2 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону № 3668, частин третьої, четвертої статті 141 Закону № 2453 в редакції Закону № 213, а також пункту 2 розділу III "Прикінцеві положення" Закону № 213.

В іншій же частині подання щодо перевірки на конституційність окремих положень Законів № 1788, № 796, № 2262, № 3723, № 4038, № 679, № 2493, № 2790, № 2728, № 1058, № 794, № 1697, № 2453 та Положення було відмовлено у відкритті провадження у зв'язку з тим, що такі положення в редакції Закону № 213 втратили чинність, оскільки до них було внесено зміни відповідно до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" від 24 грудня 2015 року № 911-VIII (далі – Закон № 911), який набрав чинності 1 січня 2016 року.

Після набрання чинності Законом № 213 його основна змістовна частина - зміни до законодавчих актів, стали тілом тих законодавчих актів, до яких були внесені.

Разом з тим, Законом № 911 також було змінено окремі норми вказаних законів України та Положення, не відмінюючи при цьому всіх змін, внесених Законом № 213, а навпаки розширюючи їх у базових законодавчих актах.

А тому суб'єкти права на конституційне подання вважають, що актуальним є розгляд на предмет конституційності норм законодавчих актів як в редакції Закону № 213, так і з урахуванням внесених змін відповідно до Закону № 911, оскільки запроваджені ними обома норми порушують приписи Конституції України.

На виконання вимог пункту 4 частини другої статті 39 Закону України "Про Конституційний Суд України" наводимо правове обґрунтування невідповідності окремих положень Законів № 1788, № 796, № 2262, № 3723, № 4038, № 679, № 2493, № 2790, № 2728, № 1058, № 794, № 1697 та Положення статтям 8, 22, 24, 46, 64 Конституції України (неконституційності).

Правове обґрунтування щодо невідповідності оспорюваних положень законодавчих актів статтям 8, 22, 24, 46, 64 Конституції України.

1. Відповідно до нової редакції пункту "а" статті 54 Закону № 1788, запровадженої Законом № 213 та у подальшому доповненої Законом № 911, для працівників льотного та льотно-випробного складу:

1) починаючи з 1 квітня 2015 року встановлено поступове підвищення стажу, необхідного для призначення пенсії за вислугу років (абзаци другий-одинадцятий пункту "а") (запроваджено Законом № 213);

2) починаючи з 1 січня 2016 року встановлено вік виходу на пенсію, якого не існувало раніше, з поступовим його збільшенням протягом 10 років; (окремі положення абзацу першого, абзаци дванадцятий-двадцять п'ятий, двадцять шостий пункту "а") (запроваджено Законом № 911).

Слід зазначити, що пункт "а" статті 54 Закону № 1788 у редакції, яка діяла до 1 квітня 2015 року, передбачав для працівників льотного та льотно-випробного складу право на вислугу років лише за умов наявності вислуги років не менше 25 у чоловіків та не менше 20 у жінок незалежно від віку.

2. Подібна зміна правового регулювання призначення пенсій за вислугу років для окремих категорій працівників інших галузей народного господарства відбулася у зв'язку із внесенням змін до статті 55 Закону № 1788.

Так, Законом № 213 статтю 55 Закону № 1788 викладено у новій редакції та у подальшому її доповнено новими положеннями згідно з Законом № 911.

Результатом коригування статті 55 стало:

1) у пункті "а" статті 55 починаючи з 1 квітня 2015 року для робітників локомотивних бригад і окремих категорій працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітенах, - за списками професій і посад, що затверджуються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України; водіїв вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих у технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи:

- встановлено поетапне підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок;

- встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

2) у пункті "б" статті 55 починаючи з 1 квітня 2015 року для працівників експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад, безпосередньо зайнятих на польових геологорозвідувальних, пошукових, топографо-геодезичних, геофізичних, гідрографічних, гідрологічних, лісовпорядних і розвідувальних роботах:

- встановлено поетапне підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок;

- встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

3) у пункті "в" статті 55 починаючи з 1 квітня 2015 року для робітників, майстрів (у тому числі старших майстрів), безпосередньо зайнятих на лісозаготівлях і лісосплаві, включаючи зайнятих на обслуговуванні механізмів і обладнання, - за списком професій, посад і виробництв, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

- встановлено поетапне підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок;

- встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

4) у пункті "г" статті 55 починаючи з 1 квітня 2015 року для механізаторів (докерів-механізаторів) комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах:

- встановлено поетапне підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок;

- встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

5) у пункті "д" статті 55 починаючи з 1 квітня 2015 року для плавскладу морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості (крім суден портових, що постійно працюють на акваторії порту, службово-допоміжних, роз'їзних, приміського і внутріміського сполучення):

- встановлено поетапне підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок;

- встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

для працівників окремих видів суден, професій і посад плавскладу суден морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості - за списком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

- встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

6) у пункті "е" статті 55 для працівників освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення за переліком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

- починаючи з 1 січня 2016 року встановлено вік виходу на пенсію, якого не існувало раніше, з поступовим його збільшенням протягом 10 років;

- починаючи з 1 квітня 2015 року встановлено поетапне збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

7) у пункті "є" статті 55 починаючи з 1 квітня 2015 року для спортсменів - заслужених майстрів спорту, майстрів спорту міжнародного

класу - членів збірних команд збільшено на 5 років стаж роботи, який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

8) у пункті "ж" статті 55 для артистів театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів за переліком та у порядку, що затверджуються Кабінетом Міністрів України:

- починаючи з 1 квітня 2015 року збільшено на 5 років граничну межу стажу творчої діяльності (з 30 до 35 років), який дає право на призначення пенсії за вислугу років;

- починаючи з 1 січня 2016 року встановлено вік виходу на пенсію, якого не існувало раніше, з поступовим його збільшенням протягом 10 років.

Стаття 22 Основного Закону України зазначає: права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Аналізуючи категорію "звуження змісту прав і свобод" Конституційний Суд України в мотивувальній частині свого Рішення від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) констатував: "Зміст прав і свобод людини - це умови і засоби, які визначають матеріальні та духовні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування і розвитку. Обсяг прав людини - це кількісні показники відповідних можливостей, які характеризують його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву та виражені у певних одиницях виміру.

Звуження змісту прав і свобод означає зменшення ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються відповідними правами та свободами, тобто якісних характеристик права. Звуження обсягу прав і свобод - це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики" (абзаци п'ятий, шостий пункту 4).

Крім того, Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування земельними ділянками) роз'яснив своє розуміння словосполучення "звуження змісту та обсягу прав і свобод людини і громадянина", що міститься в частині третій статті 22 Конституції України. Так, Конституційний Суд України вважає, що "конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга), при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя). Скасування конституційних прав і свобод - це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав

людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини - це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідними і загальними". При цьому Конституційний Суд України зазначив, що "загальновизнаним є правило, згідно з яким сутність змісту основного права в жодному разі не може бути порушена".

Отже, визнання Законом правових актів такими, що втратили чинність, зупинення їх дії, внесення до них змін і доповнень стосовно закріплених в них прав і свобод людини і громадянина Конституційний Суд України вважає скасуванням або обмеженням цих прав і свобод.

У відповідності до частини першої статті 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Запровадження нового правового регулювання пенсійного забезпечення у Законі № 1788 порушило приписи статті 22 та 24 Конституції України, оскільки поставило у нерівні умови пенсіонерів залежно від часу виходу на пенсію та звузило обсяг прав і свобод.

Звуження обсягу прав і свобод у пункті "а" статті 54 та статті 55 можна охарактеризувати як посилення вимог для майбутніх пенсіонерів в частині збільшення вимог щодо віку та стажу для призначення пенсій за вислугу років, що є порушенням приписів статті 22 Конституції України, і, як наслідок, порушенням прав громадян, які працювали в шкідливих та важких умовах праці.

Тобто громадяни України, які очікували виходу на пенсію за певних умов, що були встановлені до 1 квітня 2015 року, втратили право виходу на пенсію в очікуваний ними час, оскільки вимоги до наявності стажу та/або віку законодавцем були посилені.

Крім того, відбулося порушення прав таких громадян щодо рівності перед законом в порівнянні з громадянами, яким пільгові пенсії було призначено раніше (стаття 24 Конституції України) з різницею хоча б у 1 день.

Як приклад, можна проаналізувати ситуацію з правом виходу на пенсію особам однакової статі, які мають однаковий вік, пропрацювали на однакових посадах але набули необхідного стажу для призначення пенсії за вислугу років з різницею у 1 день.

Так, особа, яка працювала льотчиком, станом на 31 березня 2015 року набула стажу роботи 25 років і звернулася до органів Пенсійного фонду за призначенням пенсії. Такій особі призначили пенсію на умовах, що існували станом на 31 березня 2015 року.

Інша ж особа, набула б права на призначення пенсії 1 квітня 2015 року. Проте, у зв'язку із зміною умов виходу на пенсію на зазначену дату така

особа має мати стаж уже не менше 25 років 6 місяців і змушена працювати далі для набуття відповідного стажу.

Очевидним є порушення статті 24 Конституції України, оскільки громадяни поставлені у різні умови залежно від певної дати, а саме – набрання чинності норм закону, які регулюють право виходу на пенсію.

Верховна Рада України, вносячи зміни до пункту "а" статті 54 та статті 55 Закону № 1788 фактично допустила звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод шляхом обмеження наданих державою прав громадян на вихід на пенсію за певних умов, які були встановлені законом, а також прийняла закони, якими порушено права цих громадян щодо рівності перед законом в порівнянні з громадянами, яким пільгові пенсії було призначено раніше. Зазначене дає підстави вважати, що цим порушено приписи частин другої та третьої статті 22 Конституції України та статті 24 Конституції України.

А тому пункт "а" статті 54 і стаття 55 Закону № 1788 в частині, що стосується встановлення підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок, збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, а також встановлення віку виходу на пенсію для окремих категорій працівників (у редакціях Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення" від 2 березня 2015 року № 213-VIII, Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" від 24 грудня 2015 року № 911-VIII), мають бути визнані неконституційними.

3. На переконання суб'єктів конституційного подання потребують перевірки на відповідність Основному Закону України окремі положення законодавчих актів, якими для працюючих пенсіонерів призначена раніше за законом пенсія не буде виплачуватися до 31 грудня 2016 року, або її розмір буде зменшений до 85 відсотків від призначеного.

Тобто йдеться про скасування існуючого блага (право на отримання пенсії) та зменшення його розміру (розмір встановленої пенсії).

Мова йде про наступні положення законодавчих актів, стосовно яких є наявність спору щодо їх конституційності.

1) Частиною четвертою статті 85 Закону № 1788 передбачено:

Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених законами України "Про державну службу", "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи особи (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту") на інших посадах/роботах пенсії, розмір яких перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачуються в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється.

З 1 січня 2017 року пенсії виплачуються без урахування одержуваної заробітної плати (доходу)".

Звуження існуючих прав працюючих пенсіонерів, які мають право на трудові пенсії: за віком; по інвалідності; в разі втрати годувальника; за вислугу років, полягає у скасуванні абзацами першим-третім частини четвертої статті 85 Закону № 1788 права на пенсію, отримання якої раніше не ставилося в залежність від одержуваного заробітку (прибутку), що встановлено частиною першою статті 85 цього ж Закону.

Згідно зі статтею 3 Закону України "Про пенсійне забезпечення" право на трудову пенсію мають особи, зайняті суспільно корисною працею, при додержанні інших умов, передбачених цим Законом:

а) особи, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, кооперативах (у тому числі за угодами цивільно-правового характеру), незалежно від використовуваних форм власності та господарювання, або є членами колгоспів та інших кооперативів (далі іменуються - підприємства та організації, якщо не обумовлено інше), - за умови сплати підприємствами та організаціями страхових внесків до Пенсійного фонду України;

б) особи, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на особистій власності фізичної особи та виключно її праці, - за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України;

в) члени творчих спілок, а також інші творчі працівники, які не є членами таких спілок, - за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України;

г) інші особи, які підлягають державному соціальному страхуванню;

д) працівники воєнізованих формувань, які не підлягають державному соціальному страхуванню, особи начальницького і рядового складу фельд'єгерської служби;

е) вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти;

є) особи, які стали інвалідами у зв'язку з виконанням державних чи громадських обов'язків або у зв'язку з виконанням дій по рятуванню людського життя, охороні державної, колективної та індивідуальної власності, а також по охороні правопорядку;

ж) особи, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду;

з) члени сімей осіб, вказаних у цій статті, і пенсіонерів з числа цих осіб - у разі втрати годувальника.

Скасування на період до 31 грудня 2016 року виплати пенсії всім працюючим особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення", а також встановлення обмеженого розміру (85% від розміру) пенсій працюючим пенсіонерам, що обчислюються із заробітних плат, з яких було повністю сплачено податки і страхові внески, є абсолютним порушенням принципів пенсійного забезпечення та приписів статті 22 Конституції України.

Обмеження та припинення виплати пенсії, встановлені абзацами першим-третьім частини четвертої статті 85 Закону № 1788, розповсюджуються на громадян з низькими доходами, які вимушено працюють за такі ж мізерні заробітки, що призвело до втрати ними повністю або частково своєї пенсії та подальшого їх зубожіння.

Далі мова піде про норми "спеціальних" законів, які регулюють особливості пенсійного забезпечення осіб залежно від їх соціального чи професійного статусу, якими як і у випадках, наведених вище, обмежено або припинено виплату пенсій працюючим пенсіонерам.

2) Статтею 58 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., N 16, ст. 200) передбачено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, пенсії, призначені відповідно до цього Закону:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених законами України "Про державну службу", "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи особи (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту") на інших посадах/роботах пенсії, розмір яких перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачуються в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється.

З 1 січня 2017 року пенсії особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, виплачуються в повному розмірі без урахування одержуваного заробітку (доходу)."

У даному випадку законодавець звузив існуючі права, оскільки до внесення цих змін на підставі Закону № 213 та подальшого "коригування" Законом № 911 згідно з попередньою редакцією статті 58 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", яка діяла до 1 квітня 2015 року, пенсії особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, виплачувалися в повному розмірі без урахування одержуваного заробітку (доходу).

Після внесення змін працюючі пенсіонери з числа осіб, на яких розповсюджується дія Закону № 796, взагалі позбавлені права на отримання пенсії на період до 31 грудня 2016 року.

З огляду на вищенаведене суб'єкти права на конституційне подання вважають, що законодавець порушив приписи статті 22 Конституції України і допустив звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, яке полягає у повній відміні наданих державою соціальних гарантій для окремих категорій постраждалих від чорнобильської катастрофи осіб у вигляді пенсій та зменшенні їх розмірів.

Розглядаючи справу щодо конституційності окремих положень Законів України "Про Державний бюджет України на 2001 рік" та "Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів" Конституційний Суд України досліджував питання зупинення дії окремих положень Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" і у своєму Рішенні від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 констатував, що відповідно до статті 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи є обов'язком держави. Одним із тяжких наслідків аварії на ЧАЕС стала втрата здоров'я громадянами. Законами України таких громадян віднесено до відповідних категорій, вони потребують відновлення втраченого здоров'я, постійної медичної допомоги та соціального захисту з боку держави. Тому позбавлення та обмеження працюючих пенсіонерів з числа громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, права на пенсію, суперечить вимогам статей 16, 22, 58 Конституції України, є неконституційним.

3) Статтею 54 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" № 2262 (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 29, ст. 399; 2006 р., N 37, ст. 318) встановлено:

"Стаття 54. Виплата пенсій пенсіонерам за наявності заробітку (прибутку)

Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи, ветеранів військової служби та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених

законами України "Про державну службу", "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються. Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється.

З 1 січня 2017 року пенсії, що призначаються відповідно до цього Закону, виплачуються без урахування одержуваного заробітку (прибутку).

Пенсіонерам, які мають прибуток від заняття підприємницькою діяльністю, надбавки до пенсії, передбачені непрацездатним членам сім'ї відповідно до пункту "а" частини першої статті 16 та пункту "а" частини першої статті 24 цього Закону, не нараховуються."

Раніше у статті 54 Закону № 2262 діяло положення, згідно з яким пенсії, що призначаються відповідно до цього Закону, виплачувалися без урахування одержуваного заробітку (прибутку).

Тому, встановлення у статті 54 Закону № 2262 обмеження у виплаті пенсії працюючим пенсіонерам звужує право таких пенсіонерів, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, в чому вбачається порушення приписів статті 22 Конституції України.

4) Частинами четвертою-сьомою у статті 37 Закону України "Про державну службу" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., N 52, ст. 490; 2012 р., N 12 - 13, ст. 82; 2013 р., N 14, ст. 89; 2014 р., N 11, ст. 132, N 20 - 21, ст. 710, ст. 745, N 49, ст. 2056; 2015 р., N 6, ст. 40) встановлено:

Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи, ветеранів військової служби та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених цим Законом, законами України "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи на інших посадах/роботах пенсія, призначена особам відповідно до цієї статті (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), розмір якої перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачується в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

З 1 січня 2017 року пенсія, призначена відповідно до цієї статті, у період роботи на посадах, які дають право на призначення пенсії в порядку і на умовах, передбачених цим Законом, законами України "Про статус народного депутата України", "Про прокуратуру", "Про наукову і науково-технічну діяльність", виплачується у розмірі, обчисленому відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

До прийняття Законів № 213 та № 911 пенсія державним службовцям, призначена відповідно до статті 37 Закону України "Про державну службу", в період роботи на посадах, які дають право на призначення пенсії у порядку та на умовах, передбачених цим Законом, законами України "Про статус народного депутата України", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про державну службу", виплачувалася в розмірі, обчисленому відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", а після звільнення з таких посад - у розмірі, обчисленому відповідно до Закону "Про державну службу".

Після прийняття змін згідно з Законом № 213 та № 911 починаючи з 1 квітня 2015 року пенсії працюючим державним службовцям в період до 31 грудня 2016 року не виплачуються, або зменшуються на 15 %, що свідчить про звуження обсягу існуючих прав цих громадян в порушення статті 22 Конституції України.

Окремі положення наступних законодавчих актів за своїми правовими наслідками ідентичні переліченим вище, оскільки звужують обсяг існуючих прав громадян на отримання пенсії, а тому такі положення мають бути визнані неконституційними.

5) Другим реченням частини другої статті 18 Закону України "Про судову експертизу" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., N 28, ст. 232; 2005 р., N 1, ст. 14) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, особам, у період роботи на посадах судових експертів (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), пенсії, призначені відповідно до законодавства України, не виплачуються."

б) Другим реченням частини першої статті 64 Закону України "Про Національний банк України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., N 29, ст. 238) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, службовцям Національного банку (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), у період роботи у Національному банку, пенсії, призначені відповідно до законодавства України, не виплачуються."

7) Четвертим реченням частини сьомої статті 21 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., N 33, ст. 175) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, посадовим особам місцевого самоврядування (крім інвалідів I та II груп,

інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), у період служби в органах місцевого самоврядування, пенсії, призначені відповідно до законодавства України, не виплачуються".

8) Абзацом сьомим-одинадцятим частини дванадцятої статті 20 Закону України "Про статус народного депутата України" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., N 42, ст. 212; 2012 р., N 12 - 13, ст. 82, N 34 - 35, ст. 414; 2014 р., N 13, ст. 225, N 20 - 21, ст. 745; 2015 р., N 6, ст. 40) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених законами України "Про державну службу", "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи на інших посадах/роботах пенсія (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), розмір якої перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачується в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

З 1 січня 2017 року пенсія працюючому народному депутату в період виконання депутатських повноважень та колишньому народному депутату, який працює на посадах, які дають право на призначення пенсії в порядку та на умовах, передбачених законами України "Про державну службу", "Про прокуратуру", "Про наукову і науково-технічну діяльність", виплачується у розмірі, обчисленому відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється."

9) Другим реченням частини першої статті 29 Закону України "Про дипломатичну службу" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., N 5, ст. 29) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, працівникам дипломатичної служби (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту") у період роботи пенсії, призначені відповідно до законодавства України, не виплачуються."

10) Абзацами другим-шостим частини першої статті 47 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., NN 49 - 51, ст. 376 із наступними змінами) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених законами України "Про державну службу", "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи на інших посадах/роботах пенсія (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), розмір якої перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачується в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється.

З 1 січня 2017 року пенсії виплачуються без урахування одержуваної заробітної плати (доходу) або пенсійних виплат з накопичувальної системи пенсійного страхування чи пенсійних виплат із системи недержавного пенсійного забезпечення, крім випадків, передбачених законом".

11) Другим реченням частини першої статті 57 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., N 13, ст. 222) встановлено:

"Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, у період роботи особи (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту") на посаді члена Кабінету Міністрів України, пенсії, призначені відповідно до законодавства України, не виплачуються".

12) Абзацами першим-п'ятим частини п'ятнадцятої статті 86 Закону України "Про прокуратуру" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., N 2 - 3, ст. 12) встановлено:

15. Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), які працюють на посадах та на умовах, передбачених цим Законом, законами

України "Про державну службу", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії / щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи на інших посадах/роботах пенсія, призначена особі відповідно до цієї статті (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), розмір якої перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачується в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

З 1 січня 2017 року пенсія, призначена відповідно до цієї статті, у період роботи на посадах, які дають право на призначення пенсії/щомісячного довічного грошового утримання у порядку та на умовах, передбачених цим Законом, законами України "Про статус народного депутата України", "Про державну службу", "Про судоустрій і статус суддів", виплачується в розмірі, обчисленому відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється."

13) Частиною шостою статті 1.1 Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., N 37, ст. 283; 2004 р., N 23, ст. 320) встановлено:

"б. Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"), у період роботи на посаді помічника-консультанта народного депутата України, пенсії, призначені відповідно до законодавства України, не виплачуються".

Підсумовуючи аналіз вищезазначених норм суб'єкти права на конституційне подання вважають, що ними звужено зміст існуючого права працюючих пенсіонерів на пенсію, що обчислюються із заробітних плат, з яких було повністю сплачено податки і страхові внески.

Однією з конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина є недопущення їх скасування (частина друга статті 22 Конституції України) чи звуження їх змісту та обсягу при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів (частина третя статті 22 Конституції України).

У підтвердження позиції про порушення оспорюваними положеннями законодавчих актів норм Конституції України та необхідності дотримання її положень під час законодавчих процедур слід звернути увагу на думку

наукових консультантів Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України.

Так, про невідповідність окремих норм, запроваджених Законом № 213, Конституції України йдеться у висновку Головного науково-експертного управління від 24.02.2015 до на той час ще проекту закону реєстр. № 2212, в якому зауважується, що запровадження пропозиції щодо поширення порядку виплати пенсії (щомісячного довічного грошового утримання) працюючим пенсіонерам, встановленого цим Законом, на пенсіонерів (отримувачів щомісячного довічного грошового утримання) незалежно від часу призначення пенсії, призведе до порушення конституційних прав громадян як в частині звуження прав при прийнятті нових законів (стаття 22 Конституції України), а також до порушення статті 58 Конституції України, яка передбачає, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Головне науково-експертне управління вважає внесення Законом № 213 змін до ст. 85 Закону України "Про пенсійне забезпечення" недопустимим, особливо щодо "застосування цієї пропозиції до пенсій громадян з невеликими доходами. У зв'язку із одержанням малих розмірів пенсій та для забезпечення хоч мінімальних життєвих потреб значна кількість пенсіонерів вимушена з останніх сил працювати за такі ж мізерні заробітки, а запровадження пропозиції призведе до втрати ними 15% своєї пенсії та подальшого їх зубожіння.

Таким чином, виходячи з наведеного, суб'єкти конституційного подання доходять висновку, що оспорювані положення законодавчих актів України скасовують та обмежують конституційні права громадян на соціальний захист, достатній життєвий рівень, право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, чим грубо порушують приписи частин другої та третьої статті 22 Конституції України, згідно з якими конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані, при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

У статті 46 Конституції України законодавець визначив одне із основних прав громадян - право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Оспорювані положення, які пропонується визнати неконституційними, порушують права на соціальний захист різних категорій громадян залежно від їх соціального чи професійного статусу.

Приймаючи закони, які визначають певні соціальні права громадян, Верховна Рада України вирішує завдання посилення соціальної захищеності окремих категорій населення шляхом надання пільг і державної соціальної підтримки, створення належних умов для життєзабезпечення, поліпшення їх матеріального становища, забезпечення прав на охорону їх життя, здоров'я, освіти, тощо.

Разом з тим, шляхом скасування або обмеження певних пільг та гарантій, держава доводить своє небажання або неспроможність виконувати взяті на себе раніше соціальні зобов'язання, чим порушує приписи Конституції України.

На цьому наголошує Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007. Так, зокрема, він висловлює позицію про те, що "невиконання державою взятих на себе соціальних зобов'язань порушує принцип соціальної, правової держави (стаття 1 Конституції України). Конституційний Суд України, зокрема, вважає, що утверджуючи і забезпечуючи права і свободи громадян, держава окремими законами України встановила певні соціальні пільги, компенсації і гарантії, що є складовою конституційного права на соціальний захист і юридичними засобами здійснення цього права, а тому відповідно до частини другої статті 6, частини другої статті 19, частини першої статті 68 Конституції України вони є загальнообов'язковими, однаковою мірою мають додержуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами. Невиконання державою своїх соціальних зобов'язань щодо окремих осіб ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави, що закономірно призводить до порушення принципів соціальної, правової держави. Принципи соціальної держави втілено також у ратифікованих Україною міжнародних актах: Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, Європейській соціальній хартії (переглянутій) 1996 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, та рішеннях Європейського суду з прав людини. Зокрема, згідно зі статтею 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року держава зобов'язана підтримувати функціонування системи соціального забезпечення, її задовільний рівень, докладати зусиль для її поступового посилення тощо".

Таким чином слід підсумувати, що з прийняттям змін до законів з питань пенсійного забезпечення в частині відміни та звуження прав і свобод, відбулося порушення статті 46 Конституції України, яке полягає у невиконанні державою свого обов'язку матеріально забезпечувати громадян у випадках, передбачених законом.

Додатково слід зазначити, що Конституційний Суд України неодноразово розглядав справи і приймав рішення, у яких визнавав окремі положення законів щодо зупинення або обмеження пільг, компенсацій і гарантій такими, що не відповідають Конституції України (рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 (справа

щодо пільг, компенсацій і гарантій), від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004 (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів), від 1 грудня 2004 року № 20-рп/2004 (справа про зупинення дії або обмеження пільг, компенсацій і гарантій), від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання). Проте, незважаючи на зазначені рішення Конституційного Суду України, Верховною Радою України регулярно приймаються закони, якими здійснюється зупинення дії інших законів України щодо надання пільг, компенсацій і гарантій або внесення до них змін, скасування чи обмеження пільг, компенсацій і гарантій, а також встановлюється інше правове регулювання відносин, ніж передбачено законами України. Одним із прикладів таких порушень Конституції України є законодавчі акти, з приводу окремих положень яких є наявність спору щодо їх конституційності.

Абсолютно безспірним і очевидним є те, що у своїх рішеннях щодо пільг і компенсацій Конституційний Суд України закладав основоположний принцип - рівень соціальної забезпеченості, який раніше був встановлений законами для громадян України, не може бути обмеженим.

На нашу думку цей принцип має бути забезпечений шляхом неприйняття законодавчих ініціатив, які направлені на будь-яке звуження, зменшення чи обмеження закріплених у законах прав, свобод, пільг, гарантій та компенсацій. А у разі прийняття таких ініціатив на захист громадян України має стати Конституційний Суд України, оскільки лише йому підвідомчі питання визнання законодавчих актів чи окремих їх положень неконституційними.

Зупинення дії положень законів, якими визначено права і свободи громадян, їх зміст та обсяг, є обмеженням прав і свобод і може мати місце лише у випадках, передбачених Основним Законом України. У статті 64 Конституції України вичерпно визначено такі випадки, а саме передбачено, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод людини із зазначенням строку дії цих обмежень, та визначено ряд прав і свобод, які не можуть бути обмежені за жодних обставин.

Внаслідок зупинення на певний час дії чинних законів України, якими встановлено пільги, компенсації чи інші форми соціальних гарантій, відбувається фактичне зниження життєвого рівня громадян, який не може бути нижчим від встановленого законом прожиткового мінімуму (частина третя статті 46 Конституції України), та порушується гарантоване у статті 48 Конституції України право кожного на достатній життєвий рівень.

Отже, відповідно до частини третьої статті 22, статті 64 Конституції України право громадян на соціальний захист, інші соціально-економічні права можуть бути обмежені, у тому числі зупиненням дії законів (їх окремих положень), лише в умовах воєнного або надзвичайного стану на певний строк.

Таку правову позицію Конституційний Суд України висловив у Рішенні від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 (справа щодо пільг, компенсацій і гарантій) (пункт 6 мотивувальної частини).

Оскільки до теперішнього часу в Україні не введено воєнного або надзвичайного стану, припинення виплати або обмеження розміру пенсій працюючим пенсіонерам, є порушенням гарантованих Конституцією України прав громадян. Обмеження права на соціальний захист з підстав усунення загроз економічній безпеці України не є конституційно допустимим, оскільки згідно статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Частини перша та друга стаття 8 Конституції України визначають: в Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Складовою верховенства права є принцип правової визначеності, основу якого утворює ідея передбачуваності очікування суб'єктом відносин визначених правових наслідків (правового результату) своєї поведінки, яка відповідає наявним у суспільстві нормативним приписам.

Із цього приводу Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово наголошував на тому, що принцип правової визначеності вимагає ясності й однозначності правової норми та забезпечення того, щоб ситуації й правовідносини залишалися передбачуваними. Громадяни мають бути впевненими у своїх законних очікуваннях, що набуте ними на підставі чинного законодавства право, його зміст та обсяг буде ними реалізовано, тобто набуте право не може бути скасоване, звужене (правові позиції Конституційного Суду України в рішеннях від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011).

Стабільність правового регулювання проявляється, зокрема, у неприпустимості внесення довільних змін до наявної системи норм та є віддзеркаленням підтримання довіри громадян до законів та дій держави. Збереження розумної стабільності означає, серед іншого, обов'язок законодавця враховувати при зміні умов набуття права на отримання соціальних благ законні очікування, пов'язані з виконанням умов набуття такого права.

Забезпечення верховенства права має враховуватися законодавцем і при внесенні змін до законів, передусім забезпечувати недопустимість звуження змісту й обсягу існуючих права і свобод.

Проте, у протиріччя зазначеному оспорювані положення законодавчих актів жодним чином не забезпечують передбачуваності правовідносин та визначення їх суб'єктом певної поведінки та її наслідків, чим порушують принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Конституції України.

При прийнятті оспорюваних положень законодавчих актів законодавець, очевидно, недотримався приписів статті 8 Конституції України про забезпечення прийняття законів, які повинні відповідати Основному Закону України. Зазначене твердження ґрунтується на викладеній позиції суб'єктів права на конституційне подання про невідповідність окремих положень законодавчих актів статтям 22, 24, 46, 64 Конституції України, що є додатковим аргументом для визнання таких положень неконституційними.

Таким чином, суб'єкти права на конституційне подання вважають, що оспорювані положення законодавчих актів України мають бути визнані такими, що не відповідають Конституції України у зв'язку з їх невідповідністю частині другій статті 8, частині другій та третій статті 22, частині першій статті 24, частині першій статті 46, статті 64 Конституції України.

Згідно зі статтею 15 Закону України "Про Конституційний Суд України" підставами для прийняття Конституційним Судом України рішення щодо неконституційності правових актів повністю чи в їх окремих частинах є, зокрема, їх невідповідність Конституції України.

На підставі викладеного, керуючись статтями 147, 150, 152 Конституції України, статтями 13, 39, 40, та 71 Закону України "Про Конституційний Суд України",

ПРОСИМО:

- 1. Відкрити конституційне провадження за цим поданням.**
- 2. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (неконституційним) положення:**

1) Пункту "а" статті 54 і статті 55 Закону України "Про пенсійне забезпечення" від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ в частині, що стосується встановлення підвищення на 5 років пенсійного віку для жінок, збільшення на 5 років стажу роботи для жінок і чоловіків, а також встановлення віку виходу на пенсію для окремих категорій працівників (у редакціях Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення" від 2 березня 2015 року № 213-VІІІ, Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" від 24 грудня 2015 року № 911-VІІІ), частини четвертої статті 85 цього Закону.

2) Частини першої статті 58 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28 лютого 1991 року № 796-ХІІ.

3) Частини першої статті 54 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" від 9 квітня 1992 року № 2262-ХІІ.

4) Частини четвертої статті 37 Закону України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ.

5) Другого речення частини другої статті 18 Закону України "Про судову експертизу" від 25 лютого 1994 року № 4038-ХІІ.

6) Другого речення частини першої статті 64 Закону України "Про Національний банк України" від 20 травня 1999 року № 679-ХІV.

7) Четвертого речення частини сьомої статті 21 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" від 7 червня 2001 року № 2493-ІІІ.

8) Абзаців сьомого-дев'ятого частини дванадцятої статті 20 Закону України "Про статус народного депутата України" від 17 листопада 1992 року № 2790-ХІІ.

9) Другого речення частини першої статті 29 Закону України "Про дипломатичну службу" від 20 вересня 2001 року № 2728-ІІІ.

10) Абзаців другого-четвертого частини першої статті 47 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 року № 1058-ІV.

11) Другого речення частини першої статті 57 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" від 27 лютого 2014 року № 794-VII.

12) Абзаців першого-третього частини п'ятнадцятої статті 86 Закону України "Про прокуратуру" від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII.

13) Частини шостої статті 1.1 Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР.

3. Визнати провадження за цим конституційним поданням невідкладним і розглянути його в межах місячного строку, визначеного в частині другій статті 57 Закону України "Про Конституційний Суд України".

4. Залучити до участі в конституційному провадженні уповноважених представників суб'єкта права на конституційне подання за дорученням народних депутатів України:

Королевську Наталію Юріївну;

Німченка Василя Івановича.

Перелік документів, що додаються:

1. витяг із Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР;

2. витяг із Закону України "Про Конституційний Суд України" від 16.10.1996 № 422/96-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., N 49, ст. 272 із наступними змінами);

3. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення" від 02 березня 2015 року № 213-VIII;

4. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" від 24 грудня 2015 року № 911-VIII (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 5, ст. 50);
5. Витяг із Закону України "Про пенсійне забезпечення";
6. Витяг із Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";
7. Витяг із Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб";
8. Витяг із Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи";
9. Витяг із Закону України "Про державну службу";
10. Витяг із Закону України "Про судову експертизу";
11. Витяг із Закону України "Про Національний банк України";
12. Витяг із Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування";
13. Витяг із Закону України "Про дипломатичну службу";
14. Витяг із Закону України "Про статус народного депутата України";
15. Витяг із Закону України "Про Кабінет Міністрів України";
16. Витяг із Закону України "Про прокуратуру";
17. Витяг із Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року;
18. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2002;
19. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005;
20. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005;
21. Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007;
22. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 17-рп/2010;
23. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 23-рп/2010;
24. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2011;
25. Копія висновку Головного науково-експертного управління до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення" (реєстр. № 2212 від 23.02.2015) (з офіційного веб-сайту Верховної Ради України http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54151);
26. два примірники конституційного подання та доданих до нього матеріалів.

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності
Конституції України (конституційності) окремих положень
законодавчих актів України, які регулюють відносини у сфері
пенсійного забезпечення

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
1.	Бойко Юрій Анатолійович	160	
2.	Бакулін Євген Миколайович	308	
3.	Балицький Євген Віталійович	284	
4.	Бахтеєва Тетяна Дмитрівна	168	
5.	Білий Олексій Петрович	169	
6.	Вілкул Олександр Юрійович	161	
7.	Воропаєв Юрій Миколайович		
8.	Гальченко Андрій Володимирович	244	
9.	Гусак Володимир Георгійович	174	
10.	Добкін Дмитро Маркович	376	
11.	Добкін Михайло Маркович	162	
12.	Долженков Олександр Валерійович	182	

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності
Конституції України (конституційності) окремих положень
законодавчих актів України, які регулюють відносини у сфері
пенсійного забезпечення

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
13.	Дунаєв Сергій Володимирович		309
14.	Звягільський Юхим Леонідович		
15.	Юффе Юлій Якович	310	
16.	Кісельов Андрій Миколайович	176	
17.	Козак Тарас Романович	173	
18.	Колесніков Дмитро Валерійович	180	
19.	Королєвська Наталія Юріївна	167	
20.	Ларін Сергій Миколайович	165	
21.	Львовчкін Сергій Володимирович		
22.	Львовчкіна Юлія Володимирівна	175	
23.	Мартовицький Артур Володимирович	251	
24.	Матвієнков Сергій Анатолійович	263	

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності
Конституції України (конституційності) окремих положень
законодавчих актів України, які регулюють відносини у сфері
пенсійного забезпечення

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
25.	Мирний Іван Миколайович	177	
26.	Мірошніченко Юрій Романович	119	
27.	Мураєв Євгеній Володимирович	379	
28.	Мороко Юрій Миколайович	178	
29.	Нечаєв Олександр Ігоревич	185	
30.	Німченко Василь Іванович	184	
31.	Новинський Вадим Владиславович	170	
32.	Омельянович Денис Сергійович	259	
33.	Павленко Юрій Олексійович	183	
34.	Павлов Костянтин Юрійович	246	
35.	Папієв Михайло Миколайович	181	
36.	Рабінович Вадим Зіновійович	163	

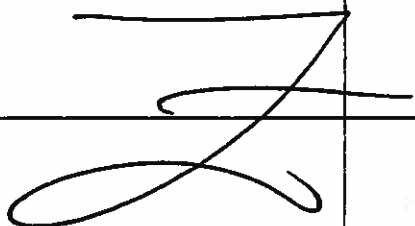

12 (двадцять дві) підписів

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності
Конституції України (конституційності) окремих положень
законодавчих актів України, які регулюють відносини у сфері
пенсійного забезпечення

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
37.	Сажко Сергій Миколайович	265	
38.	Скорик Микола Леонідович	169	
39.	Солод Юрій Васильович	254	
40.	Шенцев Дмитро Олексійович	374	
41.	Шпеню Дмитро Юрійович	252	
42.	Шурма Ігор Михайлович	186	
43.	Шуфрич Нестор Іванович	166	
44.	Безух Ігор Іванович	259	
45.	Литвин Валентин Мик.	2065	
46.	Смандьєв О.О.	198	
47.	Сураговський С.М.	203	
48.	Литвин ДВ	204	

12 (дванадцять) підписів

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності
Конституції України (конституційності) окремих положень
законодавчих актів України, які регулюють відносини у сфері
пенсійного забезпечення

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
	Москаленко І.М.	300	
	Левченко С.О.	306	
	Бандурко В.В.	283	
			
	Всього: 48 (сорок вісім) підписів народних депутатів Луганщини		
	Керівник Луганщини		
	кадрів		В. Давиденко 18.04.2016р.

3 (три) підписи